

**język**, D·ka, lm M·ki. 1 **Język** to 1.1 miękka, ruchoma część ciała wewnątrz ust. Język ułatwia przełykanie, umożliwia mówienie i odróżnianie smaków. Kiedy jesteśmy na kogoś źli, możemy pokazać mu język, ale jest to niegrzeczne i dość infantylne. *Przesunął językiem po dolnej wardze... Miała obłożony język i powiększone migdałki... Bezcelny! Chciałam mu język pokazać, ale skończyło się na zasunięciu firanki przed nosem.* ◊ **języko·wy**, ·wi. Słowo używane w anatomii. ...*mięśnie językowe*. 1.2 coś o wąskim i wydłużonym kształcie, przypominającym kształt tej części ciała. *Złote języki płomieni migotały w kominku... Musiał rozsznurować buty, bo język się zagiął i piekielnie uwierał.*

2 **Język** to także system znaków służący ludziom do porozumiewania się w mowie lub piśmie. Mieszkańcy różnych krajów i regionów mogą mówić różnymi językami. *Mówił biegle w sześciu językach... Bardzo żałowała, że nie zna żadnego obcego języka... ..historia języka polskiego... ..języki słowiańskie.* ◊ **języko·wy**, ·wi. *Bariera językowa uniemożliwiała jakiegokolwiek porozumienie... ..poprawność językowa... ..znaki językowe... Miała wyjątkowe zdolności językowe.* ◊◊ **języko·wo**. ...*narody bliskie sobie językowo.* • **Język martwy** to taki, który istnieje tylko w formie pisanej i nie służy ludziom do porozumiewania się. *Łacina stała się językiem martwym... ..martwy język sumeryjski.* • **Język żywy** to taki, który nie jest językiem martwym.

3 **Językiem** nazywamy 3.1 sposób mówienia lub pisania charakterystyczny dla jakiejś osoby, autora, epoki lub sytuacji, zwłaszcza rodzaj używanego słownictwa. *Książka jest napisana hermetycznym językiem naukowym... Dokonał szczegółowej analizy języka Sienkiewicza... ..język złodziejski... ..język potoczny... List napisany był staroświeckim językiem... Mało czytał, miał bardzo ubogi język.* 3.2 formalny system zapisu używany do specjalnych celów, np. do programowania komputerów lub w logice. ...*języki programowania... ..języki rachunków logicznych... ..język formalny.*

4 **Język** filmu, uczuć, barw. itp. to zespół znaków należących do jakiejś dziedziny aktywności lub emocji człowieka. *Jest to powieść nieprzekładalna na język teatru... Są ludzie, którzy nigdy nie nauczyli się języka emocji... Nie można z nimi rozmawiać językiem siły... ..język miłości.*

5 **Językiem** nazywamy zajęcia, na których uczymy się jakiegoś języka, zwłaszcza obcego. *Miał zawsze dobre stopnie z języków... Jutro od rana język polski, potem angielski, potem łacina.*

6 Słowa **język** używa się w następujących wyrażeniach. 6.1 Mówimy, że ktoś **ostrzy sobie** na kimś **język**, jeśli obmawia go. *Wolę, żeby języka sobie na mnie nie ostrzył.* 6.2 Jeśli **znaleźliśmy** z kimś **wspólny język** albo jeśli **mówimy** z kimś **wspólnym** lub **tym samym językiem**, to łatwo nam się porozumieć z tą osobą, gdyż mamy podobne do niej poglądy. *Nie umiała nigdy znaleźć z matką wspólnego języka... Jeśli nie rozumiesz, że kłamstwo jest czymś bardzo złym, to chyba nie mówimy tym samym językiem.* 6.3 Mówimy, że ludzie **posługują się** lub **mówią różnymi**, **innymi** lub **odmiennymi językami**, jeśli nie mogą dojść do porozumienia z powodu odmiennych poglądów. *Mówili chyba różnymi językami, bo wiecznie mieli do siebie pretensje, nawet w najprostszych sprawach.* 6.4 Mówimy, że ktoś **łamie sobie język**, jeśli z trudem wymawia jakieś wyrazy. *Wymyślili taką nazwę, że można sobie język połamać.* 6.5 Mówimy, że **język się** komuś **plącze**, **kołowacieje** lub **staje kołkiem**, jeśli osoba ta ma trudności z mówieniem, np. ze strachu lub zmęczenia. *Chyba mi język*

*skołowacieje, już dziesiąty telefon z tym samym pytaniem... Umiem na pamięć, ale przed całą klasą pewno język mi kołkiem stanie.* 6.6 Mówimy, że ktoś **ma coś na końcu języka**, jeśli właśnie ma to powiedzieć, ale powstrzymuje się albo nie może sobie przypomnieć właściwego słowa. *Miał już na końcu języka brzydkie słowo, ale zamilkł... Jak ona się nazywa, mam to na końcu języka.* 6.7 Jeśli ktoś próbuje **zasięgnąć języka**, to stara się spotkać kogoś, od kogo mógłby otrzymać potrzebne informacje. *Kapral chciał jechać do wsi, aby wśród chłopów zasięgnąć języka... Przede wszystkim pragnął zasięgnąć języka o sile załogi i obronności warowni... Kiedy wynajmujemy mieszkanie, warto zasięgnąć języka, kim są ludzie, którzy mają w nim zamieszkać.*

7 Słowo **język** jest używane też w następujących wyrażeniach potocznych. 7.1 Mówimy, że ktoś **ma długi język**, jeśli nie umie dochować tajemnicy. Wyrażenie używane z dezaprobatą. *Znana była ze swojego długiego języka.* 7.2 Mówimy, że **język** kogoś **świerzbi** lub **śwędzi**, jeśli osoba ta ma ochotę powiedzieć coś, czego nie powinna mówić. *Język ją śwędział, ale powstrzymała się od gadania.* 7.3 Mówimy, że ktoś **miele** lub **trzebie językiem**, jeśli mówi bardzo szybko i zwykle bezmyślnie lub bez potrzeby. Wyrażenie używane z dezaprobatą. *Od rana tak trzebie językiem, już mnie głowa boli.* 7.4 Mówimy, że ktoś **rozpuścił język**, jeśli zaczął mówić dużo i bez potrzeby. Wyrażenie używane z dezaprobatą. *Koleżanki tak rozpuściły języki, że po południu już całe biuro wiedziało o mojej wpadce.* 7.5 Mówimy, że ktoś sobie **strzępi język**, jeśli mówi na próżno lub zbyt dużo. Wyrażenie potoczne. *Na opis przedstawienia szkoda strzępić język.* 7.6 Mówimy, że **rozwiązał się** komuś **język** lub że coś **rozwiązało** komuś **język**, jeśli osoba ta nagle zaczęła chętnie rozmawiać lub opowiadać. *Przy koniaczku Stefanowi rozwiązał się język... Przystaw mu nóż do gardła, to mu rozwiąże język.* 7.7 Jeśli ktoś mówi, plecie itp., **co mu ślina na język przyniesie**, to mówi dużo i bez zastanowienia. *Pijany bełkotał, co mu ślina na język przyniosła.* 7.8 Mówimy, że ktoś **trzyma język za zębami**, jeśli dochowuje tajemnicy lub milczy. *Potrafiśz trzymać język za zębami?* 7.9 Mówimy, że ktoś **ugryzł się w język**, jeśli powstrzymał się od powiedzenia czegoś. *Ugryzła się w język, żeby nie robić mu przykrości.* 7.10 Mówimy, że ktoś **zapomniał języka w gębie**, jeśli zmieształ się tak, że nie wie, co powiedzieć. *Jak człowiek staje pierwszy raz przed mikrofonem, to najczęściej zapomina z wrażenia języka w gębie.* 7.11 Mówimy, że ktoś **ciągnie** kogoś **za język**, jeśli próbuje, zwłaszcza z pewnym wysiłkiem, dowiedzieć się czegoś od niego. *Trzeba go było trochę ciągnąć za język, ale wreszcie znamy całą prawdę.* 7.12 Mówimy, że ktoś jest **na językach** jakichś ludzi lub że dostał się **na języki**, jeśli stał się przedmiotem plotek. *Sama przecież nie pójdzie do kina, zaraz znalazłaby się na językach całego miasteczka... Nie chcę przez twoją arogancję dostać się na ludzkie języki.* 7.13 Mówimy, że ludzie **wzięli** kogoś **na języki**, jeśli go obmawiają. *Dopiero wezmą nas na języki, niech to się tylko rozniesie.* 7.14 Mówimy, że ktoś **poszedł**, **poleciał** itp. **z językiem** na kogoś, jeśli naskarżył lub doniósł na niego. *Nic jej nie można było powiedzieć, od razu leciała z językiem do ciotki.* 7.15 Mówimy, że ktoś **biega**, **gania** itp. **z językiem**, jeśli rozpowszechnia plotki na jakiś temat.

• **język ezopowy**: zob. **ezopowy** • **mieć niewyparzony język**: zob. **niewyparzony** • **pypeć na języku**: zob. **pypeć** • **wywiesić język**: zob. **wywiesić**.

RZ MRZ

◊PRZ

RZ MRZ  
[[D]]  
=języczek

RZ MRZ

◊PRZ

◊◊PS

FRZ MRZ

FRZ MRZ

RZ MRZ  
[PRZYD]  
=styl, gwara,  
żargon

RZ MRZ

[[D]]

RZ MRZ

[[D]]

RZ MRZ

[[PRZ]]

FCZ NDK

[na-MS]

FCZ DK-NDK

[[z-N]]

&gt;znajdować

FCZ NDK

FCZ NDK-DK

&gt;połamać

FCZ NW NDK-DK

[C]

>poplątać,  
skołowacieć,  
stanać

FCZ NDK

[B]

FCZ DK-NDK

[[O-MS-PT]]

&gt;zasęgać

FRZ MRZ-NL

=dług, gęsty

FCZ NDK-NDK

[B]

=język  
świerzbi

FCZ NDK

=mieć  
(trzebiać)  
językiem  
(ozobem)

FCZ DK-NDK

>rozpuścić  
=rozpuścić  
język

FCZ NDK

[[SOBIE]]

FCZ NDK-NDK

[C]

LUB FCZ DK-NDK

[C]

&gt;rozwiązać

FRZ NDK

[C]

=trzy za zębami

FCZ NDK-NDK

&gt;utrzymać

FCZ DK

FCZ DK-NDK

&gt;zapominać

FCZ DK-NDK

[B]

&gt;podciągnąć

FPS +CZ

[[PRZYD]]

FCZ DK-NDK

[B]

&gt;brać

FCZ DK-NDK

[[na-SI-MS-PT]]

&gt;śc. lecieć

FCZ DK-NDK

[[OK]]

RZ MRZ